

DESPĂȚĂMÂNTUL DEVA AL ASTREI ȘI ÎNFIINȚAREA "REUNIUNII PENTRU AJUTORAREA MESERIAȘILOR"

Ioachim Lazăr

În lungă și anevoioasă luptă a românilor din Transilvania pentru libertate și unitate națională, luminarea poporului prin cultură și știință a constituit o permanentă preocupare a cărturarilor. Exceptional de acută dar și de complexă era cerința de școlarizare - la diferite niveluri - spre a rezolva astfel sarcina pregătirii de cadre tinere, energice, pentru învățământ, comerț, dar și pentru industrie, serviciile publice, cercetare, pentru economie, pentru politică: numai prin asemenea cadre se putea realiza asimilarea valabilă și imediată, iar apoi dezvoltarea viguroasă, eficientă și originală, adevătată, a industrializării ca și a agriculturii modernizate.

În acest complex de cerințe, întregul mesaj al Astei era pătruns de o înțelegere realistă a necesităților epocii, de un spirit cumpănit, urmărind mai ales atingerea unor ținte practice, care, pe atunci, erau cu adevărat primordiale. O contribuție esențială a avut-o Astra la formarea tinerilor în domeniul științelor tehnice, al meseriilor, prin "studii, elaborarea și editarea de opuri științifice, premii și stipendii pentru diferite specialități de științe și arte", cum era prevăzut încă din 1861, de la înființare, între scopurile Asociațiunii ¹.

Conducătorii Asociațiunii "văzând lipsa cea mare de intelectuali, lipsă simțită cu deosebire în deceniul 1860 - 1870, ajutară un număr însemnat de tineri să urmeze și să termine cursurile secundare și superioare; cum, ceva mai târziu convingându-se de necesitatea formării unei clase mijlocii la poporul nostru, sprijiniră un număr tot așa de mare de ucenici și de calfe, așezați la diferite meserii, precum și câțiva tineri cari urmau școlile de comerț" ².

La orașe, Astra a stăruit pentru înființarea de reununi ale sodalilor (calfe de meseriași - l. L.) și de meseriași, sprijinindu-le în activitatea lor, organizându-le viața culturală. Până la Unirea din 1918, Astra a acordat numeroase ajutoare pentru sodali și învățăceli de meserii. Printre cei sprijiniți de Astra, cu diferite sume de bani se găseau: "sodali de cismărie, tâmplărie, pantofărie, cojocărie, lăcătarie, papucărie, rotărie, șelărie, tâmplărie, tipografie, de comerț, de făurărie, cordovărie, brutărie, argășitorie, fotografie, curelărie, călțunărie, măsurărie, dubelărie" ³.

Cu îndemnarea prin ajutoare în bani la învățarea de profesii și la comerț s-a făcut un pas decisiv către câmpul cel vast al industriei ⁴. Astra a răsplătit masele prin acordarea de burse studenților aflați la studii în centre universitare din țară și străinătate,

1. Vasile Curticăpeanu, Înțemeierea societății "Astra" și rolul ei în cultura poporului român (1861), în "Studii", XVI, nr. 6 / 1961; Pamfil Matei, Astra, 1861 - 1950, Cluj-Napoca, 1966; Maria Icu, Forme instituționalizate de educație populară în România, București, 1961; Ion Holhoș, Nicolae Nistor, Contribuția "Astei" la realizarea unității naționale, în "Rev. Arhiv" nr. 2 / 1968, p. 91 - 103; Eugen Hulea, Astra - istorie, organizare, activitate, statute și regulamente, Sibiu, 1944; X X X Astra 1861 - 1950, Sibiu, 1967

2. "Transilvania", XLII, nr. V -VI/ septembrie - decembrie 1911, p. 668; Cuvântul de deschidere rostit de Andrei Bârseanu la Adunarea de la Blaj din 15/ 28 august 1911.

3. Vasile Curticăpeanu, op. cit. p. 1457

4. George Barițiu, Părți alese din istoria Transilvaniei, vol. III, Sibiu, 1891, p. 32 -33.

sodalilor și învățăceilor, care urmau a întări elementul românesc în întreprinderile industriale ale imperiului.

Începând din anul 1886 - 1887, bursele și ajutoarele pentru ucenicii și calfele de meseriași se plătesc și din fondurile primite de Astra de la societatea "Transilvania" din București, întemeiată de către unii fruntași ai revoluției de la 1848 din Transilvania; Al. Papiu Ilarian, August Treboniu Laurian, Aaron Florian, Ion Maiorescu, ș.a.⁵ Se acordau câte 4 ajutoare pentru fiecare din meseriile: rotărie, dulgherie (carpentaria), masaria (tâmplărie), fierărie, cojocărie, cismărie grosă, pălăria, curelăria sau șelăria⁶. Din aceste fonduri s-au acordat, în perioada 1886 - 1902, burse în valoare de 4700 coroane la un număr de 102 sodali și ucenici; cismari, făurari, rotari, curelari, dubăleri, tipografi, masari, tâmplari, cojocari, lăcățari, etc."⁷.

De astfel de ajutoare au beneficiat numeroși tineri din județul Hunedoara. În adunarea Astei de la Șomcuta Mare, din 10 -11 august 1869, se aproba un stîpendiu de 50 fl. lui Lazăr Boșiorogan, student în clasa a VII-a la gimnaziul din Orăștie⁸. De ajutoare din partea Astei beneficiază și un însemnat număr de tineri care vor să învețe diferite meserii. În anul 1873 se acordă un ajutor colectiv "fraților Emilian și Ioan Costea, cel dintâi învățăcel de covrigaria în Blaj al dollea de curelariu în Orăștie"⁹. Un alt ajutor este acordat și lui Georgiu Balomir, "învățăcelu de pantofariu în Orăștie"¹⁰. Ajutoarele se obțineau destul de greu, având în vedere numărul mare de concurenți pentru obținerea lor. În ședința Comitetului Asociațiunii de la Sibiu, se votează ajutoarele pentru învățăcei. Pentru ajutoarele de 12 fl., 50 cr. și anume " 8 învățăcei de meserie au intrat 45 cereri, din care una întârziată. Dintre concurenți sunt 9 fauri, 3 rotari, 2 cojocari, 11 papucari, 8 mesari, 9 cismari, 1 tipograf, 1 croitor și 1 la masinaria agricolă"¹¹. Sprijinirea tinerilor pentru învățarea de meserii devine preocuparea principală a despărțământelor Astei.

O mare parte a despărțământelor Astei pun în centrul preocupărilor lor emanciparea economică a tinerilor din teritoriul arondat. Fiind înființate, începând cu anul 1869, despărțământele erau chemate să țină " legătura între conducerea Asociațiunii și masele cele mari ale poporului, ținând viu interesul publicului nostru și mai vârtos al celui de la țară cu scopurile însoțirii noastre și îndeosebi înlesnind, realizarea problemelor ei prin înființarea de biblioteci populare, prin ținerea de prelegeri pentru popor, mai cu seamă în domeniul agriculturii, industriei și comerțului, prin procurarea de mașini agricole și explicarea întrebunțării lor, prin înființarea grădinilor școlare și a altor economii de model, prin îndemnarea poporului de a îmbrățișa meseriile și negoțul, precum și a înființa însoțiri economice și culturale"¹².

5. Vasile Netea, Vasile Curticăpeanu, Contribuția societăților culturale patriotice românești la realizarea unității naționale, în "Analele Institutului de studii istorice și social - politice de pe lângă C. C. al P. C. R. XIX. nr. 2 -3, 1968, p. 167.

6. "Transilvania", XI, nr. 16 / 15 august 1878, p. 191.

7. Ibidem.

8. "Transilvania", II, nr. 15 / 1 august 1869, p. 204.

9. "Transilvania", XLII, nr. V-VI septembrie - decembrie 1911, p. 784.

10. "Transilvania", VIII, nr. 1 / 1 ianuarie 1875, p. 12.

11. "Transilvania", XV, nr. 1 / 1 ianuarie 1884, p. 13.

12. "Transilvania", XLII, nr. V - VI septembrie - decembrie 1911, p. 668.

La 24 februarie 1873 se pun bazele despărțământului Deva al Astei¹³, primul dintre despărțăminte hunedorene înființate în urma hotărârii adunării generale de la Șomcuta Mare din 10 - 11 august 1869¹⁴. Primul subcomitet al despărțământului cuprindea cele mai de seamă personalități devenite din acea epocă. În funcția de director este ales Ioan Papiu, iar ca membri, Alexiu Otariu, Ioan Candrea, George Nicoară, Avram Păcurariu, George Nandra și Iuliu Bardoși¹⁵. Una din problemele pe care le are în atenție conducerea despărțământului este cea referitoare la răspândirea meseriilor și comerțului în rândul tinerilor. Chiar în anul înființării, în ședința din 27 mai, subcomitetul ia inițiativa pentru "crearea unui fond pentru ajutorarea tinerilor români meseriași din despărțământ"¹⁶. Pentru ca problema răspândirii meseriilor și comerțului în rândul tinerilor să stea în permanență în atenția despărțământului, subcomitetul înființează o Reuniune care urma să-și desfășoare activitatea pe baza unui statut, în conformitate cu paragraful 2 al statutelor din anul 1869. În ședința din 20 ianuarie 1874, subcomitetul adopta "Regulamentul privitor la îndrumarea tinerimii române spre îmbrățișarea meseriei și a comerțului"¹⁷. Se puneau astfel bazele "Reuniunii pentru încurajarea tinerimii române pe teritoriul despărțământului Deva la îmbrățișarea meseriilor și a comerțului"¹⁸.

Scopul reuniunii, conform paragrafului 2 din statutele generale ale Asociațiunii era "înaintarea comerțului și a industriei prin conferiri de stipendii sistematizate și alte ajutoare pentru tinerii români din teritoriul despărțământului"¹⁹. Mijloacele pentru atingerea scopului reuniunii sunt: "taxele anuale de la membri, veniturile de la prelegeri și petreceri, precum și alte contribuții benevole"²⁰. Membri reuniunii se împart în trei categorii - fondatori, ordinari și ajutători - în funcție de taxele anuale pe care le plătesc. Membri fondatori plătesc 30 fl. v. a., ordinari 2 fl., iar ajutători câte 1 fl. taxă pe an²¹. Membri fondatori plăteau cei 30 fl. pentru totdeauna. Toate "afacerile administrative și financiare cad în competența subcomitetului despărțământului"²². Anual erau acordate stipendii pentru ajutorarea tinerilor pentru învățarea de meserii. Numărul "stipendiilor, mărimea și specialitatea meseriei și a comerțului pentru care se împart, se stabilesc din an în an de adunarea generală a despărțământului"²³. Regulamentul este apoi aprobat de către adunarea generală cercuală ce a avut loc la Dobra. Aprobat și în adunarea generală Regulamentul este înaintat Comitetului Central al Astei, care îl pune în discuție în ședința din 17 aprilie 1874²⁴. Dezbătut în ședință, Regulamentul "a fost aprobat în tot cuprinsul său"²⁵. Subcomitetul despărțământului trece la aplicarea prevederilor statutului Reuniunii, pentru recrutarea de tineri din teritoriul arondat în vederea sprijinirii lor pentru învățarea

13. "Transilvania, VI, nr. 9 / 1 mai 1873, p. 105.

14. Pamfil Matei, op. cit. p. 38.

15. "Transilvania" VI, nr. 9 / 1 mai 1873, p. 105.

16. "Transilvania", VI, nr. 15 / 1 august 1873, p. 179.

17. Arh. St. Sibiu, Fond. Astra, doc. 697 / 1898, fila 7.

18. "Transilvania", VII, nr. 10 / 15 mai 1874, p. 124.

19. Arh. St. Sibiu, Fond. Astra, doc. 697 / 1898, fila 7.

20. Ibidem; vezi și anexele 1 și 2.

21. Ibidem.

22. Ibidem.

23. Ibidem.

24. "Transilvania", VII, nr. 10 / 15 mai 1874, p. 124.

25. Ibidem.

meseriilor și comerțului. Cu prilejul adunării generale a Astei, ținută la Deva, în 10-11 august 1874, se aprecia în mod deosebit despărțământul Deva pentru inaugurarea activității sale "prin punerea temeliei la înființarea unui fond pentru ajutorarea elevilor de meserie"²⁶. În același timp tema pregătirii tinerilor în diferite școli suscită vii discuții în cadrul adunării de la Deva. George Ciacian, vicecomite al comitatului Hunedoara, membru al Astei, propune ca la adunarea generală următoare, comitetul să "dea un conspect special despre toți tinerii foști stipendiști al Asociațiunii, spre a se vedea câți tineri se crescură în fiecare direcțiune și cu ce succesu"²⁷.

Problema ajutorării tinerilor pentru îmbrățișarea unor meserii ocupă un loc primordial în activitatea despărțământului devenă până la 1918. Revista "Transilvania" din 15 iunie 1876, publica anunțul direcțiunii despărțământului Deva, privind convocarea adunării generale pentru ziua de 29 iunie 1876²⁸ în adunare urmau a fi dezbătute problemele stabilite la ședința subcomitetului din 21 mai 1876²⁹. Cu ocazia adunării se împărțeau "ajutoare pentru tinerii români meseriași, născuți pe teritoriul acestui despărțământ și anumiți 4 ajutorie de câte 5 fl. v. a., pentru tinerii aplicați la vreo meserie pe teritoriul despărțământului și 2 de câte 10 fl. v. a. pentru aceia care sunt aplicați afară de teritoriul despărțământului"³⁰. Deși era cunoscută sărăcia locuitorilor din ținuturile Hunedoarei, totuși nu s-au prezentat candidați nici pentru primirea celor 6 ajutoare. Ca urmare, adunarea cercuală de la Hunedoara hotărăște "a nu se crea alte ajutoare până nu se vor distribui cele hotărâte la adunarea de la Deva și care din lipsă de concurenți nu s-au putut distribui"³¹. În activitatea despărțământului intervine o perioadă de stagnare după demisia din funcția de director a lui Ioan Papiu³². În locul său este ales director avocatul Lazăr Petco³³. Alegere neinspirată având în vedere problemele ridicate de îndelungatul proces urbarial dintre locuitorii din Sântămăria de Piatră și baronul Bornemisza, în care avocatul devenă a fost solicitat de către săteni să le apere interesele³⁴. Prins în acest proces directorul Lazăr Petco, neglijează activitatea despărțământului care suferă o stagnare serioasă, ce va dura până la sfârșitul anului 1880.

Raportul privind activitatea Astei pe anul 1875 - 1876, preciza că "n-au dat semne de activitate față cu Asociațiunea; în decursul anului, ce espirează deja (1876), subcomitetele despărțământelor cercuali din Deva, Abrud, Gherla, și Sighișoara"³⁵. Protocolul adunării generale din 4 / 16 decembrie 1880, menționa că fostul director Lazăr Petco din diverse cauze nu a mai convocat "vreo adunare generală după cea din urmă, ținută la Hunedoara, în 29 iunie 1876"³⁶. Noul subcomitet ales, în frunte cu directorul Ioan

26. "Transilvania", VII, nr. 19 / 1 octombrie 1874, p. 225.

27. "Transilvania", VII, nr. 20 / 15 octombrie 1874, p. 234.

28. "Transilvania", IX, nr. 12 / 15 iunie 1876, p. 142.

29. Ibidem.

30. Ibidem.

31. "Transilvania", IX, nr. 16 / 15 august 1876, p. 190.

32. Ibidem.

33. Ibidem.

34. Ioachim Lazăr, Procesul urbarial pentru pământ dintre locuitorii din Sântămăria de Piatră și baronul Bornemisza (1852 - 1877), în Al X-lea simpozion național de istorie și retrologie agrară a României, Baia Mare, 15 - 18 iunie 1988, p. 238 - 240.

35. "Transilvania", XI, nr. 19 / 1 octombrie 1877, p. 220.

36. "Transilvania", XII, nr. 9 - 10 / 1 - 15 aprilie 1881, p. 76.

Papiu, hotărăște ca "banii dați în favorul despărțământului a se administra de subcomitet și a se constitui ajutoare de câte 5 fl., pentru a fi distribuite la meseriași conform regulamentului din 1874" ³⁷. În adunarea generală ținută la Deva, la 19 decembrie 1881, s-a hotărât ca suma încasată de la membri ajutători, de 17 fl., împreună cu un rest de 23 fl. din casă să constituie 8 ajutoare a 5 fl. pentru învățăceii de meserii" ³⁸. Comitetul Central al Astei aprobă această măsură dar este de părere că ajutoarele "ar trebui să fie mai mari de cum sunt fixate de subcomitet" ³⁹. Raportul Comitetului Central pe anul 1881 / 1882 aprecia activitatea despărțământului Devei pentru încurajarea la îmbrățișarea de meserii și încasarea de taxe" ⁴⁰.

Cu fiecare adunare generală a despărțământului fondul pentru sprijinirea tinerilor care învață o meserie este sporit. Astfel la adunarea de la Dobra, din 17 septembrie 1882, s-au încasat încă 26 fl. de la membri ajutători, la care se adaugă 85 fl. fondul strâns pentru sprijinirea meseriașilor ⁴¹. Potrivit îndrumărilor primite de la Comitetul Central al Astei, din 20 decembrie 1882, subcomitetul despărțământului, în ședința sa din 2 / 14 aprilie 1883 "a votat împărțirea ajutoarelor datorate" ⁴². Tot acum se ia hotărârea "ca din cei 85 fl. se vor distribui 8 ajutoare a 5 fl. și 2 ajutoare a 10 fl. pentru învățăceii de meserii, restul de 25 fl. se vor dispune la o casă de păstrare pentru a crea un fond de rezervă pentru întreprinderea despărțământului" ⁴³. Comitetul Central recomandă din nou că "în ce privește ajutoarele pentru învățăcei... să creeze ajutoare mai puține dar ceva mai mari" ⁴⁴.

Adunarea generală cercuală desfășurată la Hondol, în 10 august 1890, are ca punct important pe ordinea de zi "împărțirea fondurilor pentru ajutorarea meseriașilor" ⁴⁵. Despărțământul Deva al Astei dispunea în acel moment de "Fondul pentru ajutorarea meseriașilor din despărțământul VI Deva - 49 fl. 14 cr. - și "Fondul despărțământului VI Deva - 29 fl. 43 cr." ⁴⁶. Din această sumă totală trebuia distribuită până la adunarea generală proxima, suma de 60 fl. ⁴⁷. Însă Comitetul Central nu aprobă distribuirea sumei din fonduri, precizând că: "în conformitate cu paragraful 27 a regulamentului din 1869, despărțământele nu pot "nici întemeia, nici allmenta fonduri deosebite de fondul Asociațiunii și ca urmare sumele care trec peste cele reclamate de trebuințele despărțământului, făcând parte din fondul Asociațiunii, trebuiesc administrate la acest fond" ⁴⁸.

Între anii 1891 - 1895, despărțământul Deva nu și-a ținut nici o adunare generală din cauza presiunii autorităților. În anul 1895 autoritățile de la Budapesta interzic activitatea a 11 despărțământinte, din cele mai active, printre care și cel al Devei ⁴⁹. Cu toate acestea, la

37. Ibidem, p. 78.

38. Ibidem.

39. Ibidem.

40. "Transilvania", XIII, nr. 19 - 20 / 1 - 15 octombrie 1882, p. 156.

41. "Transilvania", XIV, nr. 3 - 4 / 1 - 15 februarie 1883, p. 24.

42. Arh. St. Deva, Fond. Francisc Hossu Login, doc. 254 / 3.

43. "Transilvania", XVI, nr. 3 - 4 / 1 - 15 februarie 1883, p. 25.

44. Ibidem.

45. "Transilvania", XXI, nr. 10 / 15 octombrie 1890, p. 384.

46. Ibidem.

47. Ibidem.

48. Ibidem, p. 385.

49. Victor Grecu, *Astra și idealul unității naționale*, în *Astra*, 1861 - 1950, Sibiu, 1987, p. 62.

3 august 1895 are loc adunarea generală. Raportul casierului confirma existența unui "fond depus la banca Hunedoara, de 174 fl. 55 cr., cu destinația de a se împărți premii învățăceilor meseriași"⁵⁰. Din nou adunarea cercuală hotărăște a se interveni la Comitetul Central pentru "a se lăsa acest fond și mai departe în administrarea despărțământului"⁵¹. În așteptarea deciziei Comitetului Central al Astei, subcomitetul despărțământului stabilește ca cei "174 fl. 55 cr. până la rezolvarea chestiunii cu statutele despărțământelor, să se țină cauza în suspensie, fiind banii și așa alocați spre fructificare"⁵². Alegerea lui Francisc Hossu - Longin ca director al despărțământului Deva, în ședința din 3 august 1895⁵³, va da un nou impuls activității acestuia. Raportul general despre activitatea Astei pe anul 1895, menționa despărțământul Deva printre cele a căror "activitate pe teren cultural și economic în sânul poporului nostru produce rezulate îmbucurătoare și face onoare instituției noastre culturale"⁵⁴. La 23 octombrie 1898, despărțământul Deva avea depeși la "însoțirea de anticipațiune și credit Hunedoara, o sumă de 214 fl. 44 cr."⁵⁵. Francisc Hossu-Longin se preocupă direct de activitatea Reuniunii pentru ajutorarea meseriașilor. Pentru lărgirea activității Reuniunii, Francisc Hossu-Longin cere, în adunarea generală din 23 octombrie 1898, întocmirea "unui proiect de propuneri referitor la Reuniunea pentru ajutorarea meseriașilor"⁵⁶.

Chiar dacă activitatea despărțământului s-a îndreptat cu prioritate spre emanciparea țărănimii, trebuie remarcat interesul și sprijinul manifestat pentru formarea și ajutorarea materială a intelectualității, precum și a ucenicilor, calfelor și muncitorilor. La 4 noiembrie 1880 se acorda un stipendiu de 70 fl. tânărului Nicolae Radu din Nevoieș, student în clasa VI-lea reală din Deva⁵⁷. Cu aceași prilej solicită un ajutor și Petru Lobonțiu, student de clasa a VI-a reală în Deva⁵⁸, cerere care nu poate fi onorată. În anul 1882, Astra acordă un stipendiu de 133 fl. 33 cr. lui Ioan Stoica din Orminda⁵⁹. Deși un număr de 10 - 15 tineri primesc ajutoare din partea despărțământului pentru învățarea de meserii, se apelează des și la ajutoarele Asociațiunii, care erau mai mari. Astfel la 4 noiembrie 1879, Comitetul Central acorda ajutoare de câte 12 fl. 50 cr. tinerilor Nicolae Grecu, Nicolae Pavel și Ludovic Rațiu din Deva, învățăcei de lăcățariu, faur și tipograf în Sibiu⁶⁰. Cu prilejul adunării generale a Astei de la Orăștie (1884) se acordă lui Samson Nicșia din Chișcădaga, învățăcel de papucariu în Deva, un ajutor de 25 fl.⁶¹ În anul 1888, solicita un ajutor și Pavel Nicsa, învățăcel de papucariu în Deva⁶².

În ședința din 5 aprilie 1892 se discuta cererea văduvei Dănilă Duma din Deva de a-i "restitui documentele fiului ei Romulus, acuma calfă pe cari anul trecut le-ar fi

50. "Transilvania, XXVI, nr. 10 / 15 octombrie 1895, p. 349.

51. Ibidem.

52. Arh. St. Sibiu, Fond. Astra, doc. 241 / 1896, fila 3 - 4.

53. "Transilvania, XXVI, nr. 10 / 15 octombrie 1895, p. 350.

54. "Transilvania", partea oficială, 1896, p. LIX.

55. Arh. St. Sibiu, Fond. Astra, doc. 697 / 1898, fila 8.

56. Ibidem, fila 2 - 3.

57. "Transilvania, XII, nr. 3 - 4 / 1 - 15 februarie 1881, p. 32

58. Ibidem.

59. "Transilvania", XIII, nr. 19-20/1-15 octombrie 1882, p. 156.

60. "Transilvania", XII, nr. 1 - 2 / 1 - 15 ianuarie 1881, p. 8.

61. "Transilvania", XVI, nr. 17 - 18 / 1 - 15 septembrie 1885, p. 152.

62. Ibidem.

subșternut aici într-o rugare și a i se conferi numitului ei fiu, un ajutoriu de 50 fl." ⁶³. Comitetul Astei îi răspunde că "neavând ajutoare cu asemenea destinație, cererea văduvei Dănilă Duma pentru un ajutoriu de 50 fl. nu se poate încuviința" ⁶⁴.

Cu prilejul celei de-a 50-a aniversări a întemeierii Astei, se aprecia activitatea despărțământelor pentru promovarea meseriilor. "În cele mai multe din ele, se observă în timpul din urmă o adevărată emulație de a face însoțirea noastră cât mai folositoare pentru neamul din care facem parte. Și nu gălesc cuvinte de ajuns a lăuda zelul conducătorilor pătruși așa de adânc de chemarea ce le e încredințată" ⁶⁵, aprecia Andrei Bârseanu în Cuvântul de deschidere rostit la adunarea de la Blaj din 15 / 28 august 1911. Între fundațiile care au susținut în această perioadă bursele tineretului studios, a ucenicilor și calfelor se numărau și fundațiile, "Despărțământului Deva" și a "Despărțământului Timișoara" ⁶⁶.

Starea de înapoiere economică a populației române din Transilvania, dorința ei de a ieși din această situație și a se rândui alături de celelalte naționalități din Imperiu, care aveau o bază economică mult mai bună, a determinat conducerea Astei să acorde un spațiu larg de manifestare conferințelor cu caracter economic. Subiectele erau cele de importanță practică și de interes deosebit pentru mijloacele de ameliorare pe care le recomandau, sfaturile și îndemnul pe care le cuprindeau: "Necesitatea promovării și perfecționării meseriilor la români", "Despre unele mijloace care ar putea ameliora starea materială a poporului român", "Idei fugitive despre industria de casă și cea mică", "Despre creșterea tinerimii și despre mijloacele prin care s-ar putea împiedeca sărăcirea poporului român" ⁶⁷. Asemenea conferințe s-au ținut și în cadrul adunărilor despărțământului Deva al Astei. Cu prilejul adunării de la Dobra, Ioan Simionășiu a susținut o prelegere intitulată "Despre însemnătatea reuniunilor și folosul asocierilor" ⁶⁸.

Astra a pus la dispoziția păturii de meșteșugari români începând cu anul 1899, publicația "Revista industrială". Denumită pretențios dacă ne gândim la starea industriei românești din acea vreme "Revista industrială", a militat pentru atragerea a cât mai mulți români în circuitul industrial și meșteșugăresc, oferind cu generozitate sfaturi practice și chiar unele consultații tehnice ⁶⁹.

Rezultatele Astei și a despărțământelor sale în privința îndrumării tineretului către îmbrățișarea meseriilor și a comerțului sunt demne de luat în seamă. Pentru această idee ea a militat în permanență, potrivit programului alcătuit la înființarea sa.

63. "Transilvania", Partea oficială, 1892, p. 156.

64. Ibidem.

65. "Transilvania", XLII, nr. V - VI / septembrie - decembrie 1911, p. 668.

66. Ion Holhoș, Nicolae Nistor, op. cit. p. 102.

67. Octavian Goga, Mijloacele de propagandă literară și culturale ale asociațiunii și dezvoltarea lor, în "Transilvania" nr. 4 jubiliar, 1911, p. 385.

68. "Transilvania", XIV, nr. 3 - 4 / 1 - 15 februarie 1883, p. 25.

69. Maria Iltu, op. cit. p. 59.

I

REGULAMENTUL ÎNTREPRINDERII SUBCOMITETULUI DESPĂRȚĂMÂNTULUI VI AL ASOCIAȚIUNII TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN PRIVITOR LA ÎNDRUMAREA TINERIMII ROMÂNE SPRE ÎMBRĂȚIȘAREA MESERIEI ȘI A COMERCIULUI - stabilit în ședința subcomitetului ținută în Deva în 20 ianuarie 1874.

Secțiunea I

Scopul

Paragraful I

Scopul întreprinderii pe lângă cel generalmente desemnat în paragraful 2 din statutele generale ale Asociațiunii transilvane e specialmente înaintarea comerciului și a industriei prin conferiri de stipendii sistematizate și alte ajutoare pentru tinerii români din teritoriul despărțământului, care vor a se aplica la vreo meserie sau la comerciu peste totu.

Secțiunea a II-a

Mijloacele

Paragraful II

Mijloacele pentru ajungerea scopului sunt:

- a) taxele anuale de la membri acestei întreprinderi
- b) veniturile ce vor incurge din prelegeri publice și alte petreceri cu scop filantropic
- c) alte contribuiri benevole

Paragraful III

Membri acestei întreprinderi sunt:

- a) fondatori, cari contribuie o dată pentru totdeauna 30 fl. v. a. și care vor putea usua drepturile acordate în paragraful 14 al regulamentului despărțământelor
- b) ordinari, cari solvesc pe an 2 fl. v. a.
- c) ajutători, cari solvesc pe an cel puțin 1 fl. v. a.

Paragraful IV

Toate afacerile administrative și financiare cad în competența subcomitetului despărțământului conform paragrafului 13 din regulamentul pentru despărțământele Asociațiunii

Paragraful V

Numărul stipendiilor, mărimea lor precum și specialitatea meseriei și a comerciului pentru care vor avea a se împărți stipendiile sau ajutoarele le statornicesc din an în an adunarea generală a despărțământului.

II

**REGULAMENTUL ÎNTEPRINDERII SUBCOMITETULUI DESPĂRȚĂMÂNTULUI VI AL
ASOCIAȚIUNII TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN PRIVITORIU LA ÎNDEMNAREA TINERIMII ROMÂNE SPRE
ÎMBRĂȚISIARIA MAIESTRIEI ȘI COMERCIULUI**

Secțiunea I

Scopul

§ 1. Scopul întreprinderii pe lângă cel general desemnat în § 2 din statutele generale ale Asociațiunii transilvane. e în special înaintarea comerțului și a industriei prin conferiri de stipendie sistemate și alte ajutoare pentru tinerii români din teritoriul despărțământului, cari vor a se aplica la vreo meserie sau comerțu preste tot.

Secțiunea II

Midilocele

§ 2. Midilocele pentru ajungerea scopului indigetat în § 1 sunt:

- a) taxele anuali de la membri acestei întreprinderi;
- b) veniturile ce vor incurge din prelegeri publice și alte petreceri cu scop filantropic și
- c) alte contribuiri benevole

§ 3. Membri acestei întreprinderi sunt:

- a) fundatori, cari contribuiesc o dată pentru totdeauna 30 fl. v(alută) a(ustriacă) și cari vor putea usua drepturile acordate în § 14 al regulamentului despărțământelor;
- b) ordinari, cari solvesc pe an 2 fl. v s. .
- c) ajutători, cari solvesc pe an cel puțin 1 fl. v a.

§ 4. Toate afacerile administrative și financiare cad în competența subcomitetului despărțământului, conform § 13 din Regulamentul pentru despărțământele Asociațiunii.

Secțiunea III

Determinațiuni generale

§ 5. Casariul subcomitetului e datoriu a trimite în tot semestrul comitetului central din Sabiu spre sciintia și publicare un conspect subscris de directorele și controlorul subcomitetului despre starea fondului acestei întreprinderi.

§ 6. Numărul stipendiilor, mărimea lor, precum și specialitatea meseriei și a comerțului, pentru cari vor ave a se împărți stipendiile sau ajutoarele, le statornicesc din an în an adunarea generală a despărțământului.

§ 7. Din midilocele incurse se distribuiesc în tot anul 4 / 5 părți, er a 5 - a parte se capitalizează în favorul creșterii fondului întreprinderii.

§ 8. Tote publicările de concurs se vor face atât în foaia Asociațiunii, conform §-lui 33 al Statutelor generali, cât și pe teritoriul despartimentului în tute comunele apartinerorie de el, după modalitatea, care o va afla comitetul despartimentului mai corespundietoria.

§ 9. La caz când s-ar dizolva aceasta întreprindere, totă averea ei va trece la Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român.

Deva 30 martie 1875

Ioan Papiu m.p.
Directore

Alesiu Olariu m.p.
Actuaru

Reprodus după Orientul latin, II, nr. 25 / 26 martie 1875, st. v. p. loc: Același statut, cu mici modificări, a fost publicat și în Transilvania, anul VIII, nr. 9 / 1 mai 1875, p. 112

LE COMPARTIMENT DEVA D'ASTRA ET LA CONSTITUTION DE "REUNION POUR L'AIDE DES ARTISANS"

Résumé

Déjà de sa constitution Astra a insisté pour fonder des réunions pou l'aide des artisans, en accordant avec générosité de nombreuses et importantes aides pour les ouvriers et les apprentis desmmétiers. Parmi les compartiments les plus actifs. en ce cas, c'est aussi celui de Deva. Le compartiment d'Astra, de Deva, a été constitué au 24 février 1873. en etant conduit par un sous-comité qui a eu, comme directeur l'archipêtre Ioan Papiu. Dans le même annu , dans la séance de 27 mai, le sous. comité prend l'initiative pour creer un fond pour l'aide des jeunes roumains artisans, du compartiment.

Le statut fait, qui a eu 5 paragraphes, prevoayait la modalité de fonctionnement de la réunion. Le statut a été accepté dans l'assemble générale du compartiment, tenue à Dobra, et il a été avancé au Comité Central d'Astra, qui l'a mis en discussion dans la séance de 17 avril 1874, Après ils ont été faits quelques modifications, le réglemant a été accepté a été envoyé au sous-comité du compartiment de Deva qui a été publié.

Avec l'occasion de l'Assemblé générale d'Astra, qui a eu lieu à Deva dans le 10 - 11 août 1874, ont été beaucoup apprécié les efforts du compartiment de Deva pour inauguration de son activité pour "mettre la base d'un fond pou l'aide les élèves artisans". Le problème d'approbation des aides pour les jeunes du territoire du compartiment fait un point distinct dans le programme de chaque assemblée générale. Les assembles de Hunedoara, Deva, Dobra, Ilia, Hondol etc., etablissent le nombre et la grandeur des aides qui seront accordés aux jeunes. Les résultats du compartiment de Deva en ce qui concerne l'application des métiers et du commerce parmi les jeunes sont dignes d'être consigné. Pou l'application de ces idées les dirigeants du compartiment de Deva a déposé importants et continues efforts pendant la période 1873 - 1918.